

Evaluatierapport van de Beoordelingscommissie Initiatieven Windenergie Staphorst

Opgesteld in opdracht van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Staphorst.

Staphorst, 18 maart 2019

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Evaluatie	3
Het principeverzoek 2018	3
Het plan 2019	4
3. Conclusie	4
4. Bevindingen per criterium	4
a. De goede locatie	4
Ontwerpproces met positief resultaat.....	5
b. Participatie: Financiële participatie	6
c. Participatie: Procesparticipatie	7
5. Slotopmerking	8

Bijlage 1: "Toelichting Realisatie Windenergie gemeente Staphorst"

Bijlage 2: "Samen voor de Wind" Procesrapportage 2018-2019 "Wij Duurzaam Staphorst "

1. Inleiding

In dit rapport treft u de evaluatie aan van het ontwikkelproces en de planontwikkeling van het windinitiatief 'Wij Duurzaam Staphorst', zoals uitgevoerd door de onafhankelijke "Beoordelingscommissie Initiatieven Windenergie Staphorst".

In december 2017 is deze commissie ingesteld door het college van B&W van de Gemeente Staphorst, teneinde de screening en toetsing van verzoeken voor planologische medewerking objectief en deskundig te laten plaatsvinden. Het principeverzoek voor planologische medewerking van "Wij Duurzaam Staphorst" voldeed naar het oordeel van de commissie het beste aan de door de Gemeente opgestelde richtlijnen en uitgangspunten.

Dezelfde commissie is nu gevraagd het uitgewerkte plan van WDS te evalueren ten opzichte van het in april 2018 uitgebrachte advies.

De commissie bestond uit:

- Jaap den Bakker – Registeraccountant KRC van Elderen Ommen
 - beoordelingsaspect: participatie, onderdeel financiën
- Ir. Ingrid Nij Bijvank van Herel landschapsarchitect bij Het Oversticht–
 - Beoordelingsaspect: ruimtelijke en landschappelijke aspecten
- Ir. Zita van Aggelen – Veldkamp omgevingsmanager ZITA consulting
 - beoordelingsaspect participatie, onderdeel proces (Omgevingsmanagement)
- Ing. Albert Jansen – windenergie expert bij REScoopNL Nederland
 - algemene leiding/ coördinatie

De commissie werkte bij de beoordeling in 2018 en nu bij de evaluatie binnen het kader van de door de Raad van Staphorst vastgestelde uitgangspunten en vergaderde onder voorzitterschap van de heer Jansen. De uitgangspunten zijn uitgewerkt in richtlijnen zoals verwoord in het uitvraag document "Realisatie Windenergie gemeente Staphorst" (bijlage 1). De evaluatie van het proces en de ontwikkeling van het windplan is door de commissie uitgevoerd aan de hand van de door WDS aangeleverde rapportage "Samen Voor De Wind" (bijlage 2), de MER en de door WDS gegeven mondelinge toelichting op 12 maart 2019. Die informatie is vergeleken met de beoordeling van de commissie uit april 2018.

2. Evaluatie

Het initiatief plan in het principeverzoek uit 2018 van WDS is indertijd door de commissie beoordeeld. Die beoordeling is geconfronteerd met het verslag van de werkzaamheden zoals die blijken uit de rapportage "Samen Voor De Wind", en de door WDS gegeven mondelinge toelichting daarop van 2 maart 2019.

Het principeverzoek 2018

Het principeverzoek van WDS in 2018 werd als realistisch van opzet en realiseerbaar binnen het gestelde tijdsbestek van realisatie in 2020 beoordeeld. Het principeverzoek voorzag in de plaatsing van 12 MW aan windenergie vermogen, en voldeed maximaal aan de door de Gemeenteraad gestelde uitgangspunten. Het plan is nagenoeg 100 % coöperatief. WDS was voornemens de omgeving op een open wijze te betrekken bij alle relevante besluitvorming. Het initiatief is geprojecteerd in het zoekgebied 8 van het Pondera-rapport. Met de financiële onderbouwingen is het volume van de revenuen die terugvloeiën naar de gemeenschap geschat en het coöperatieve gehalte van het project mede beoordeeld.

Het plan 2019

De commissie is onder de indruk van de hoeveelheid werk die WDS in het afgelopen jaar heeft verzet. Ook spreekt de commissie haar waardering uit voor de open en flexibele aanpak die WDS hanteerde in haar omgang met de maatschappelijke omgeving. Op grond van een degelijke stakeholdersanalyse kon zij alle belanghebbenden bij haar besluitvorming betrekken. Ze heeft consequent alle belanghebbenden evenredig aandacht gegeven ondanks de “publieke discussie” over het windpark. De informatie en gesprekken met de omgeving werden gekenmerkt door transparantie en aandacht. Inhoudelijk werkten deze gesprekken door in de besluitvorming over de concrete planontwikkeling. Kritische discussies in de klankbordgroep hebben het plan versterkt.

De opstellingsvorm – een cluster van drie turbines – is zo in overleg met de direct omwonenden bepaald, en voldoet landschappelijk beter dan de lijnopstellingsvarianten. De complexe situatie in het zoekgebied door de tegelijk plaatsvindende ruilverkaveling heeft WDS soepel en evenwichtig opgelost.

De financiële structurering is in het huidige plan vereenvoudigd en blijft goed binnen de uitgangspunten die de Gemeente stelde.

Het huidige plan voorziet in het gewenste vermogen van 12 MW. De planning die WDS hanteert voor de uitwerking is realistisch, de bouw van het park kan met het huidige plan in 2020 plaatsvinden.

3. Conclusie

Het plan wat WDS heeft uitgewerkt en waarvoor nu vergunning wordt aangevraagd voldoet uitstekend aan de ruimtelijke uitgangspunten zoals in 2018 aangegeven.

Het cluster van drie turbines geeft een rustiger beeld en houdt optimaal afstand tot het bos en de kernen. Maatregelen voor de versterking van de landschappelijke “beleving” worden nog verder in de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) uitgewerkt.

Het profijt van het plan bij de bouw en exploitatie komt evenwichtig ten goede van de omgeving, de grondeigenaren en de Staphorster gemeenschap, zoals ook in het principe verzoek in 2018 was aangegeven.

Met het gevolgde proces en het bereikte resultaat heeft WDS een prestatie van formaat geleverd. Het huidige plan ligt binnen de uitgangspunten van de Gemeente en ligt in lijn van het principeverzoek uit 2018.

Het project komt nu in een uitvoeringsfase, waarbij een verdere detaillering van de organisatie, de financiering en de ruimtelijke uitvoering plaatsvindt. De commissie adviseert om in de anterieure overeenkomst de oorspronkelijke uitgangspunten, afspraken en verduidelijking daarvan vast te leggen, zodat ook bij de verdere detaillering na vergunningverlening de oorspronkelijke uitgangspunten gehandhaafd en bewaakt kunnen worden.

4. Bevindingen per criterium

a. De goede locatie

In het initiatief plan gaf WDS een heldere uitleg over het ontwerp en de gevolgde ontwerpprincipes. Zij ging uit van twee opstellingsvormen met daarbij een voorkeur voor de lijn in verband met de landschapsskenmerken. De keuze voor een opstelling in het zoekgebied 8 (of 6) werd gemotiveerd met de verhouding van de opstelling tot de leefomgeving. De afstand tot woningen, geluidscontouren en zichtlijnen zijn in de gebieden 6 en 8 zodanig, dat zij weinig overlast geven voor burgers.

Bij de evaluatie hebben we gelet op de uitwerking van de ontwerpprincipes, de participatie van de belanghebbenden bij de keuze van de uitwerking en de verbinding van de opstelling met andere bestaande landschapskwaliteiten en cultuur historische waarden.

Ontwerpproces met positief resultaat

De opstellingsvormen zijn zoals aangegeven in het eerdere plan gevisualiseerd en voorgelegd aan de bewoners. Tijdens de bewonersavond zijn vier varianten getoond en werden de 'wegingen' (techniek: geluid, slagschaduw, routing vogels, etc.) toegelicht.

De bewoners en belangenorganisaties gaven de voorkeur aan een compacte opstelling met 3 molens, op enige afstand tot het bos vanwege de natuurwaarden, en op enige afstand tot de kernen (bebouwde linten).

Deze clusteropstelling had in eerste instantie gezien vanuit de belijning van het landschap theoretisch niet een voorkeur ('een lijn is beter passend in de ontginning', zie plan 2018). Omdat de bewoners in deze clusteropstelling wel een duidelijke voordeel zagen is deze optie verder uitgewerkt.

Verrassend is, dat vanuit het landschapontwerp deze clusteropstelling ook positief blijkt te werken. Hoewel deze opstelling (in het platte vlak gezien) niet een ontginningslijn volgt is de compacte opstelling tegen de bosrand toch een goede keuze. Het cluster komt minder 'dwingend' over dan een lijn. De visualisaties maken dit duidelijk.

Moderne grote turbines kunnen niet in het landschap worden ingepast, maar vormen een eigen laag boven het landschap. Bepalend is daarin het beeld, dat de turbines vanaf verschillende locaties gezien oproepen. Drie turbines geven een rustiger beeld dan een lijn van vier.

De keuze voor zoekgebied 8 blijkt ook bij de uitwerking in een clusteropstelling positief voor de cultuurhistorische en natuurwaarden. Het beschermde dorpsgezicht blijft goed intact en interfereert niet met de opstelling.

In het toelichtende gesprek is het ontwerpen aan de orde gekomen, van een 'belevingspad' dat een verbinding heeft met het bos. Met gerichte stoffering van het landschap – de aanplant van struiken en bomen op specifieke plaatsen- kan de beleving van de turbine opstelling positief worden beïnvloed. Dit punt is nu nog niet uitgewerkt en kan bij de uitvoering ter hand worden genomen.

Deze uitvoering is met WDS vast te leggen via de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, dan wel in de anterieure overeenkomst.

Bouwen aan het landschap- Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO)

In het initiatief plan gaf WDS te kennen, dat er zal worden gebouwd aan de landschapskenmerken. Het huidige plan gaat over de opstelling en onderbouwing voor de plaatsing van drie windturbines en is dit punt nog niet uitgewerkt.

De beleving van het landschap legt de verbinding tussen het windpark en cultuurhistorische en natuurwaarden.

De stoffering van het landschap draagt sterk bij aan de beleving van de plek op zichzelf vooral voor wandelaars en fietsers (de langzame 'trekkers').

Een bescheiden groep met struiken, op afstand van de molens, kan al de blik anders richten en in plaats van op de molen op het bos of een waterlijn of erf richten. Stoffering met singels, bomenrijen en struikgroepen en natuurzones langs water bepalen de beleving van het landschap. Dergelijke kleine ingrepen maken een subtiel verschil met een plat open landschap.

Het plaatselijke landschap zal ook door de lopende ruilverkaveling veranderen. Veel landschappelijke aanplant zal worden verwijderd en nieuwe wordt aangeplant. Dat biedt de kans om tegelijk met de bouw van turbines een nieuwe inrichting te maken die de kenmerken van het landschap versterkt waarbij de toevoeging van het windpark positief beleefd kan worden en de natuur een meerwaarde biedt op termijn.

“Wij Duurzaam Staphorst” heeft goed overleg en afstemming met de ruilverkavelingscommissie. Ook de meefinancierende partij, het waterschap WDOOD is betrokken in het ruilverkavelingstraject en kan een rol spelen door naast haar duurzame energiedoelstelling aan landschap en natuur te gaan bouwen. Zo kan zij waterlijnen verbreden en natuur langs deze zones aanleggen, waarmee het landschap een andere betekenis verkrijgt.

In het huidige plan is een aanzet gemaakt met ideeën over de inzet van KGO. Bij de uitwerking zal nog een plan gemaakt moeten worden voor aanplant en natuurontwikkeling. Het aanplant-plan leidt tot versterking van het landschap, de landschapsbeleving en maken “belevingsroutes met een verhaal” mogelijk voor educatie over natuur, duurzaamheid, energie en sociaal-maatschappelijke aspecten. .

De uitwerking van dit aanplant-plan en de daarin opgenomen keuzes voor landschap en natuurontwikkeling worden in een participatief proces gemaakt waarbij de huidige klankbordgroep een rol kan spelen. Het aanplantplan vormt een onderdeel van het totale energieplan. Zoals WDS nu aangeeft, kan het op te richten maatschappelijk fonds aan de uitvoering van een dergelijk landschapsplan bijdragen.

Dit aanplantplan en de realisatie ervan valt onder de KGO. De voorwaarde om de KGO uit te werken en te realiseren kan in een afzonderlijke aanwijzing, dan wel in de anterieure overeenkomst worden vastgelegd.

b. Participatie: Financiële participatie

Bij de evaluatie is mij gevraagd af de procesrapportage voldoende waarborgt dat de geldstromen uit het windmolenproject terugvloeien naar de gemeenschap in Staphorst.

In het oorspronkelijke plan zijn de diverse geldstromen benoemd en geoormerkt. Onderstaand heb ik een vergelijking gemaakt tussen het oorspronkelijke plan en de huidige stand van zaken. De opbrengst van het windproject komt geheel ten goede van gemeenschap met uitzondering van het rendement voor het waterschap en de bank.

Initiatief plan		huidige stand van zaken
A-aandelen	€ 1/ + stemrecht; Recht op resultaat Te gebruiken voor doelstellingen WDS	€ 250.000; 5% waar is recht op resultaat verwoord?
B-aandelen	€ 1 mio cum pref/stemrecht, <u>Waterschap</u> rendement begrensd op 4.5%	€ 1 mio cum pref/stemrecht, % van inbreng + 20% van GVO
C-aandelen	€ 4 mio: Participanten, leden van de co-öperatie, die certificaten kopen	€ 3,75 mio: <i>Vast deel + resultaatafhankelijk deel: %? Wordt niet opnieuw benoemd</i>
D-aandelen E-aandelen	€ 1 via STAK: <u>Omgevingsfonds</u> Resultaatafhankelijk € 75.000 € 1 via STAK: <u>Maatschappelijk fonds</u> : Resultaatafhankelijk €50.000	<i>geen aandelen</i> : via resultaat Max € 90.000/ jaar; <i>geen aandelen</i> : via resultaat Max € 50.000/jaar
Grond	€ 125.000	Begrensd naar Max € 90.000 per jaar
Bank	marktconforme rente	niet opnieuw benoemd: akkoord

Conclusie Financiële participatie.

Door WDS is enorm veel werk verzet en de opzet is terecht vereenvoudigd. Echter zijn er aanpassingen aangebracht in de vergoedingen.

Naast de geldstroom naar de bank, zal alleen de vergoeding voor de inbreng van het waterschap buiten de Staphorster Gemeente terecht komen.

Om aan het oorspronkelijke plan tegemoet te komen, zal uit de overeenkomst met het waterschap duidelijk moeten zijn opgenomen dat de totale vergoeding maximaal 4.5% bedraagt. Een deel van de vergoeding wordt in 'natura' uitgekeerd in de vorm van Garanties van Oorsprong (GVO's). Doordat de prijs van de GVO's krachtig fluctueert, is het zaak een heldere en te controleren overeenkomst te maken met het genoemde maximum. Omdat er anders minder middelen over blijven voor de Staphorster gemeenschap, dan in het oorspronkelijke plan.

De grondvergoeding is met € 35.000 verlaagd en is het omgevingsfonds met € 15.000 verhoogd. De motivatie hiervoor is de wens een beter evenwicht te bereiken in directe omgeving van het park tussen grondeigenaren en direct omwonenden. Hierdoor lijkt op het totaal een gat van € 20.000 te ontstaan ten laste van de directe omgeving.

Dit verschil komt indirect wel ten goede aan de Staphorster gemeenschap, maar dat is minder sterk dan in het oorspronkelijke plan.

Verder worden de bedragen voor zowel grondvergoeding, als maatschappelijk fonds als omgevingsfonds in het procesplan benoemd voor het maximale bedrag.

Het is in deze fase van belang om definitief vast te leggen hoe de hoogte van deze drie vergoedingen wordt bepaald, zodat de rechten van de omwonenden, maar ook voor het maatschappelijk fonds gewaarborgd zijn.

Tot slot constateren wij dat het windplan nu op een ontwikkelwaarde van € 250.000 wordt gezet (A aandelen) Deze inbreng is niet in het oorspronkelijke plan meegenomen. De inbreng van de C-aandelen wordt hiermee verminderd. Dit betekent dat er € 250.000 meer extern gefinancierd moet worden, wat extra kosten met zich meebrengt. Verder zien wij graag dat er duidelijk wordt aangegeven aan wie en op welke wijze de € 250.000 voor planinbreng uiteindelijk ten goede komt.

Graag zien wij dat in de anterieure overeenkomst de oorspronkelijke uitgangspunten en afspraken en de huidige verduidelijking daarvan vastliggen en dat de nakoming hiervan bewaakt wordt.

c. Participatie: Procesparticipatie

In de beoordeling in maart 2018 stond onderstaande beschreven:

De omgeving heeft een actieve en betrokken rol bij de ontwikkeling en de exploitatie van windturbines. WDS initiatiefplan kent een heldere uitwerking van wijze waarop gemeenschap betrokken wordt, gericht op co-creatie.

Er komt een werkgroep, klankbordgroep en brede transparante communicatie. De houding ten aanzien van de lokale samenleving is gericht op betrokkenheid op het proces, inhoud en beslissingen. De lokale coöperatie WDS vormt een "natuurlijk" deel van de lokale gemeenschap en voorziet in het betrekken van de omgeving bij de beslissingen over het windpark.

Nu, een jaar later, vraagt de coöperatie bij de gemeente een vergunning voor het kunnen /mogen bouwen van de drie windmolens. De gemeente heeft de beoordelingscommissie gevraagd aan te geven, op basis van de procesrapportage van WDS en het gesprek met WDS op dinsdag 12 maart jl., in te schatten of WDS de aanpak zoals in maart 2018 aangegeven, ook heeft toegepast.

Wat wij teruglezen en -horen over de aanpak van WDS waar het gaat om procesparticipatie, hebben zij gedaan wat van te voren door hen was aangegeven.

Zij hebben op basis van een grondige stakeholderanalyse, gesprekken, rondvragen, persoonlijk bezoek een goed beeld gekregen van alle belanghebbenden rondom de windontwikkeling in zoekgebied 8: grondeigenaren, toekomstige grondeigenaren (in het kader van de ruilverkaveling), (direct) omwonenden, ondernemers, Defensie, Staatsbosbeheer, waterschap, etc.

Hierin zijn zij voor- en tegenstanders tegengekomen. WDS heeft hen allen blijvend betrokken bij het proces. Wij vinden het goed dat WDS aan alle partijen evenredig aandacht schenkt. Dit zien we ook terug in de samenstelling van de klankbordgroep, waarin voor- en tegenstanders van het windpark zijn opgenomen.

Ook de manier van betrekken spreekt de beoordelingscommissie aan. WDS is naar de directe en de maatschappelijke omgeving transparant over de inhoud én het proces om te komen tot realisatie van de windmolens. De stakeholders hebben een stem gekregen door hen keuzes voor te leggen en hen te vragen met eigen ideeën te komen.

De zorgen en wensen die door stakeholders worden aangegeven pakt de coöperatie goed op door dit, waar mogelijk, van invloed te laten zijn op de keuzes die gemaakt worden.

(technisch, financieel, ruimtelijk). Er zijn meerdere voorbeelden genoemd waarin dat terug te zien is. Bijvoorbeeld de keuze voor drie molens in driehoek opstelling, geeft invulling aan de wensen van omwonenden en dient ook nog eens een zo groot mogelijke financiële opbrengst voor de directe omgeving. Maar ook de verdeling van de gelden in het omgevingsfonds en de vergoedingen aan grondeigenaren wordt besproken en aangepast indien dat door omwonenden gewenst is.

WDS heeft ervoor gekozen om te werken vanuit twee principes:

- 1) maximaal profijt voor omgeving én Staphorsters en
- 2) zo min mogelijk overlast.

Het hanteren van deze principes bij de verdere uitwerking biedt een goed uitgangspunt voor een geaccepteerde realisatie van het plan. WDS is wat laat na het besluit van de planologische medewerking door de gemeente in mei 2018, daadwerkelijk aan de slag gegaan met het benaderen van stakeholders, maar dat is in de afgelopen half jaar ruimschoots weer 'ingehaald'.

5. Slotopmerking

Dit evaluatierapport is samengesteld door de Beoordelingscommissie Initiatieven Windenergie Staphorst op basis van de uitgangspunten van de gemeente Staphorst en in opdracht van het College van B&W van Staphorst.

De leden van de commissie hebben zich bij de beoordeling van de initiatieven laten leiden door hun professionele inzichten en ervaring. Er bestaan tussen de commissie en haar leden geen relaties met de initiatiefnemers. Naar beste eer en geweten opgemaakt te Staphorst op 18 maart 2019

Ing. Albert Jansen

Jaap den Bakker RA

Ir. Zita van Aggelen

Ir. Ingrid Nij Bijvank van Herel

